

BİLSEM'LERDE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİNE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Şahin ORUÇ¹

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Orcid id: 0000-0001-8666-3654*

Arş. Gör. Tuğçe CÖMERT²

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Orcid id: 0009-0009-9305-6313*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin sosyal beceri ve sosyal-duygusal gelişimlerine ilişkin yürütülen çalışmalarını doküman analizi yoluyla incelemek ve bu çalışmaların BİLSEM'lerde sosyal beceri eğitime dair ortaya koyduğu eğilimleri, güçlü yönleri ve sınırlılıkları bütüncül biçimde ortaya koymaktır. Bu amaçla, BİLSEM bağlamında özel yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri, sosyal-duygusal sorunları, psikolojik sağlamlıkları, akran ilişkileri, dijital bağımlılık düzeyleri, akran zorbalığı yaşantıları, sosyal sermaye düzeyleri, aile ve öğretmenin görüşleri ile BİLSEM rehberlik ve psiko-eğitim programlarını konu alan çalışmalar incelenmiştir.

İncelenen çalışmalarda, doğrudan BİLSEM öğrencilerine yönelik sosyal beceri ölçekleri geliştirildiği ortaya konmuştur. Öte yandan çalışmalarda BİLSEM öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile dijital bağımlılık, yalnızlık, arkadaşlık niteliği, psikolojik sağlamlık, öz-yeterlik ve algılanan sosyal destek gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiş; genel olarak öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin yüksek, bazı risk alanlarının ise (özellikle dijital bağımlılık, akran zorbalığı ve psikolojik kırılganlık) belirgin olduğu gösterilmiştir. Bununla beraber deneysel ve uygulamalı çalışmalar, sosyal beceri eğitimlerinin çoğunlukla dil etkinlikleri, drama temelli psiko-eğitim oturumları ve sosyal-duygusal gelişimi destekleme amaçlı aile eğitim programları çerçevesinde yürütüldüğü belirlenmiştir. Türkçe dersi temelli dil etkinlikleriyle tasarlanan programlarda BİLSEM öğrencilerinin sosyal becerilerinde anlamlı artışlar elde edildiği; ebeveynlerin bilgi ve farkındalığını artırarak öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimine dolaylı katkı sunduğu raporlanmıştır. Elde edilen bulgular, BİLSEM ortamlarının özel yetenekli öğrenciler için önemli sosyal öğrenme fırsatları sunduğunu; ancak sosyal beceri eğitiminin çoğunlukla rehberlik çalışmaları, kısa süreli psiko-eğitim programları ve sınırlı sayıda deneysel uygulamalar ile yürütüldüğünü göstermektedir. Çalışmanın sonucunda BİLSEM'lerde sosyal beceri eğitime yönelik programların sistematikleştirilmesi, okul-BİLSEM-aile iş birliğinin güçlendirilmesi ve sosyal beceri eğitimi merkeze alan uzun süreli, çok boyutlu müdahale çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: BİLSEM, üstün yetenekli öğrenciler, sosyal beceri, sosyal-duygusal gelişim, doküman analizi.

AN EXAMINATION OF STUDIES ON SOCIAL SKILLS TRAINING IN BİLSEM CENTERS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine, through document analysis, the studies conducted on the social skills and socio-emotional development of gifted students studying in Science and Art Centers (BİLSEM), and to comprehensively reveal the trends, strengths, and limitations of social skills training in BİLSEM. For this purpose, studies focusing on the social skills,

¹ Prof. Dr. Şahin Oruç, soruc@yildiz.edu.tr

² Arş. Gör. Tuğçe Cömert, tugce.comert@yildiz.edu.tr

socio-emotional problems, psychological resilience, peer relationships, levels of digital addiction, experiences of peer bullying, levels of social capital, family and teacher opinions, and BİLSEM guidance and psycho-educational programs of gifted students within the context of BİLSEM were examined. The studies examined revealed that social skills scales were developed specifically for BİLSEM (Science and Art Centers for Gifted Children) students. Furthermore, the studies investigated the relationships between BİLSEM students' social skills levels and variables such as digital addiction, loneliness, friendship quality, psychological resilience, self-efficacy, and perceived social support; generally, the studies showed that students had high levels of social skills, while some risk areas (especially digital addiction, peer bullying, and psychological vulnerability) were prominent. However, experimental and applied studies determined that social skills training was mostly conducted within the framework of language activities, drama-based psycho-educational sessions, and family education programs aimed at supporting socio-emotional development. It has been reported that programs designed with language activities based on Turkish language lessons have resulted in significant increases in the social skills of BİLSEM students; and that they indirectly contribute to the social-emotional development of students by increasing the knowledge and awareness of parents. The findings indicate that BİLSEM (Science and Art Centers for Gifted Students) environments offer significant social learning opportunities for gifted students; however, social skills training is mostly conducted through guidance activities, short-term psycho-educational programs, and a limited number of experimental applications. The study concludes that programs for social skills training in Science and Art Centers (BİLSEM) should be systematized, school-BİLSEM-family cooperation should be strengthened, and long-term, multi-dimensional intervention studies focusing on social skills training should be increased.

Keywords: BİLSEM, gifted students, social skills, socio-emotional development, document analysis.

Giriş

Üstün yetenekli öğrenciler bilişsel, sosyal ve duygusal özellikleri açısından akranlarından belirgin biçimde farklılaşan, bu nedenle hem güçlü yönleri hem de risk alanları birlikte ele alınması gereken bir grubu oluşturmaktadır. Üstün yetenekliler daha çok belirli alanlarda (sanat, bilim, spor, müzik vb.) mükemmel başarılar elde eden bireylerdir. Üstün yetenekli bireyler, özellikle sanat, matematik, fen, müzik gibi alanlarda olağanüstü performans sergileyebilirler (Atmaca & Tan, 2022). Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler, bilişsel ve duyuşsal açıdan akranlarından farklılıklar gösteren, öğrenme süreçlerinde yüksek düzeyde bireyselleştirilmiş ve derinlemesine bilgiye ihtiyaç duyan öğrencilerdir (Atalay, 2014). Üstün zekâlı bireyler, bilişsel kapasiteleri ve öğrenme hızları açısından akranlarından farklılık gösteren, yaratıcılık ve problem çözme becerileri yüksek olan bireylerdir. Sosyal bilgiler dersi, üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu ders, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, analitik bakış açısı geliştirme ve çok yönlü değerlendirme yapabilme becerilerini kazanmalarını destekleyen, disiplinler arası bağlantılar kurmalarına olanak tanıyan bir yapıya sahiptir (Eşsizoglu, 2013).

Çakır'a (2011) göre, üstün yetenekliler, toplumda genellikle zekâ testleriyle belirlenen bireylerdir ve her alanda topluma katkı sağlayabilirler.

Institute (2022) üstün yetenekli öğrencilere ait bu özellikler şu şekilde özetlemektedir:

- Bir fikir veya kavramda ustalaşmak için daha az uygulamaya ihtiyaç duyarlar.
- Bilgiyi hızlı bir şekilde öğrenme ve işleme konusunda gelişmiş bir yeteneğe sahiptirler.
- Bütünden parçaya doğru öğrenmeyi tercih ederler.
- Yüksek beklentileri vardır. Bu durum bazen hayal kırıklığına uğramalarına yol açabilir.
- Geniş bir hayal gücü ve farklı ilgi alanları vardır. Bu sebeple kendi akranlarıyla etkileşim kurarken zorlanabilirler.
- Düşünce ve ifadelerdeki farklılıkları takdir edebilirler.

- Soruların cevaplarını sebepleriyle açıklayabilirler.
- Materyalleri yaşıtlarına göre daha üst seviyede kavrayabilirler.
- Erken yaşlarda şaşirtıcı duygusal derinliğe ve hassasiyete sahiptirler.
- Güçlü merak duyguları vardır.
- İlginç ve olgun bir mizah anlayışına sahiptirler.
- Problemleri yaratıcı bir şekilde çözebilirler.
- Kendilerinin ve küresel sorunların farkındadırlar.
- Yüksek adalet duygusuna sahiptirler (Ülger, 2019).

Sosyal beceriler, bireylerin sosyal uyum sağlarnasında önemli bir rol oynar. Sosyal beceri eksikliği olan bireyler ilişki kurmada, mevcut olan ilişkiyi sürdürüp geliştirmede, karşılaşılan problemler ile başa çıkıp çözüm yolu üretmede güçlük çekebilirler. Bu durum bireyin sosyal uyumunu olumsuz etkileyerek sosyal yaşantısını zorlaştırabilir (İlkım, Kalaycı, Güleröğlu & Gündoğdu, 2018). Sosyal beceriler bireyin hem kişisel hem de profesyonel yaşamında başarıya ulaşmasında önemli bir yere sahiptir. Sosyal becerileri gelişmiş bireyler karşılarındaki kişilerle etkili iletişimde bulunabilen, kendini ifade edebilen, empati yeteneği güçlü, özgüveni yüksek olan bireyler haline gelir (Yüksel, 1998). Sosyal uyumun sağlanması ile bireyler sosyal becerilerini geliştirmek için daha fazla fırsata sahip olabilir. Sosyal uyum ile toplumun istikrarı, refahı ve sürdürülebilir kalkınması desteklenir (Akıncı, Nergiz, & Gedik, 2015).

Özel yetenekli öğrenciler için sosyal beceri eğitimini ve sosyal-duygusal destek mekanizmalarını kritik hâle getirmektedir. Türkiye’de özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitime ek olarak destek eğitim aldıkları temel kurumsal yapı, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Bilim ve Sanat Merkezleridir (BİLSEM). BİLSEM’lerde öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına yönelik zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış programlar sunulmakta; bilişsel geliştirmenin yanı sıra sosyal ve duygusal gelişim alanları da desteklenmeye çalışılmaktadır (MEB, 2022). Bununla birlikte, BİLSEM’lerde devam eden öğrencilerin kimi zaman akranlarıyla iletişim sorunları yaşadıkları, sosyal izolasyona maruz kalabildikleri ve asenkronik gelişim nedeniyle sosyal-duygusal açıdan desteklenmeye ihtiyaç duydukları belirtilebilir. Özel yetenekli öğrencilerin sosyal becerilerinde görülen güçlükler hem örgün okul ortamında hem BİLSEM sürecinde akran ilişkilerini, aidiyet duygusunu ve akademik başarıyı dolaylı olarak etkilemektedir. Bu nedenle BİLSEM’lerde yürütülen eğitim uygulamalarının yalnızca akademik zenginleştirme ile sınırlı kalmaması; öğrencilerin sosyal becerilerini, sosyal-duygusal dayanıklılıklarını ve uyum süreçlerini güçlendirmeye dönük sistematik programlarla desteklenmesi beklenmektedir. Son yıllarda MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün, BİLSEM’lerde özgü sosyal-duygusal gelişim ve aile eğitim programları hazırlaması ve rehberlik hizmetlerinin önemine yaptığı vurgu da bu ihtiyacın politika düzeyindeki yansımalarından biridir (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri GM, 2022; MEB, 2022). Bu bağlamda, BİLSEM’lerde sosyal beceri eğitimi ve sosyal-duygusal gelişim alanında yürütülen çalışmaların sistematik biçimde incelenmesi hem mevcut durumu görünür kılmak hem de gelecekte tasarlanacak müdahale programları için yol gösterici olmak açısından önem taşımaktadır. Buradan hareketle, çalışmada BİLSEM’lerde sosyal beceri eğitimi ve sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesine ilişkin yürütülen çalışmalar incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Doküman analizi; belirli bir zaman aralığında oluşturulan ya da ele alınan konuyla ilgili farklı dönemlerde üretilmiş dokümanların sistematik olarak analiz edilmesidir. Konuya ilişkin yazılı materyalleri sistematik biçimde inceleyerek temalar, kategoriler ve eğilimler ortaya çıkarma amacını taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018) Çalışmada BİLSEM’lerde sosyal beceri, sosyal-duygusal gelişim, sosyal uyum ve rehberlik hizmetleri konu alanındaki çalışmalar ele alınarak incelenmiştir.

Evren ve Örneklem Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde; konu alanına ait çalışmalar YÖKTEZ veri tabanından lisansüstü tezler, Google Akademik veri tabanından makaleler taranmıştır. Yıl ve çalışma başlığı baz alınarak incelenecek çalışmalar belirlenmiştir. 2010-2025 tarih aralığında, anahtar kelimeler olarak BİLSEM, üstün yetenekli, özel yetenekli, üstün yetenekli öğrenci, özel yetenekli öğrenci, beceri, sosyal beceri kavramları aratılmıştır. 60’a yakın çalışma incelenmiş, bu çalışmaların 19’u çalışma konusu kapsamında ele alınmıştır. Çalışma kapsamında ele alınmasında sosyal beceri ve beceri ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olması etkili olmuştur. Çalışmada; BİLSEM öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini ve ilişkili değişkenleri inceleyen çalışmalar, üstün yetenekli öğrenciler için sosyal beceri ölçeği geliştirilmesine yönelik çalışmalar, BİLSEM bağlamında sosyal beceri eğitimi programları ve dil etkinlikleri/psiko-eğitim temelli çalışmalar, BİLSEM rehberlik hizmetleri, sosyal-duygusal programlar ve ailelere yönelik çalışmalar, BİLSEM öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyal-duygusal sorunları ele alan çalışmalar, BİLSEM’e yerleşmede sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye ile ebeveyn desteği çalışmalar, BİLSEM’e devam eden öğrencilerin ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerini konu alan çalışmalar ele alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sürecinde incelenmek üzere ulaşılan çalışmalar içerik analizine başvurularak çözümlenmiştir. Nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi, verilerin benzer ve farklılıklarına göre kodlanması, benzer kodların bir araya getirilerek analiz edilmesine dayanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Dokümanlar şu başlıklar çerçevesinde okunmuş ve kodlanmıştır: (1) tanımlayıcı bilgiler (yıl, tür yöntem, örneklem özellikleri, veri toplama araçları), (2) sosyal beceri ve sosyal-duygusal gelişim kavramsallaştırması, (3) BİLSEM bağlamında kullanılan ölçme araçları, (4) sosyal beceri eğitimi ve psiko-eğitim programlarının özellikleri, (5) sosyal beceri düzeyleri ve ilişkili değişkenler (6) paydaş (öğrenci, veli, öğretmen, psikolojik danışman) görüşleri ve (7) öneriler şeklinde irdelenmiştir. Veri analizi sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Bulgular

Tablo 1. İncelenen Çalışmaların Amaçları

Kod	Çalışma (Yazar/Yıl)	Araştırmanın Temel Amacı
T1	Çamdeviren, 2014	Üstün yetenekli çocukların anne babalarının; çocuklarıyla etkileşimde yaşadıkları güçlükler ve BİLSEM sürecinde karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaktır.
T2	Karataş & Tagay, 2020	Özel/üstün yetenekli ön ergenlik döneminde bulunan ortaokul öğrencileri için kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir sosyal beceri ölçeği

		geliştirmek ve ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemektir.
T3	İnce, 2023	Özel yetenekli öğrencilerin sosyal uyum, öz-yeterlik ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi ve öz-yeterlilik ile algılanan sosyal desteğin sosyal uyumu yordama düzeyini incelemektir.
T4	Yıldırım & Kılıçaslan-Çelikkol, 2024	BİLSEM'lere devam eden özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlılığın değişkenlere göre farklılaşması ve öz yeterlilik ile algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlamlılıkla ilişkisini ve yordama gücünü incelemektir.
T5	Coşar vd. 2024	BİLSEM'lere devam eden öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ile dijital bağımlılık düzeylerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi araştırmak amaçlanmıştır.
T6	Güzelküçük & Yıldız Atam, 2025	BİLSEM'lerdeki özel yetenekli öğrencilerle diğer öğrencilerin görsel okuma becerilerindeki farklılıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.
T7	Bolat, 2020	Ortaokula devam eden üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin bilim ve sanat merkezindeki sosyal bilgiler dersi ile okuldaki sosyal bilgiler dersine yönelik metaforik algılarını belirlemektir.
T8	Turan-Korkutata & Korkutata, 202	BİLSEM 'de öğrenim gören 5-8.sınıf öğrencilerinin tarihsel düşünme becerilerinin düzeyini belirlemektir.
T9	Kayışlı, 2025	Özel yetenekli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında karşılaştıkları sosyal-duygusal sorunların çözümünde BİLSEM'lerin katkısını belirlemektir.
T10	Sevgili-Koçak & Kan, 2019	Özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal beceri algısı, arkadaşlık nitelikleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.
T11	Yıldız, 2021	Özel yetenekli öğrencilere dil etkinlikleri yoluyla verilen sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlanmaktadır.
T12	Kabasakal & Çelik, 2010	Eklektik yaklaşıma dayalı sosyal beceri eğitiminin, sosyal uyum sorunu yaşayan ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde sosyal uyum/sosyal yeterlik ve okula uyum üzerindeki etkisini incelemektir.
T13	Çetin & Çetin, 2024	BİLSEM'den yararlanan öğrenci velilerinin özel yeteneklilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin araştırılması (seçim süreci, geliştirme, eğitim süreci, sorunlar) amaçlanmıştır.
T14	Çiftçi, 2023	İlkokul öğrencileri ve ebeveynlerinin kültürel, sosyal ve ekonomik sermayesi ile okul algıları ve ebeveyn desteklerini ortaya koymaktır. Eğitimsel kaynak, okul yaşamı ve okula hazır bulunuşluk düzeylerinin öğrencilerin BİLSEM'e

		yerleşmedeki etkisini analiz etmektir. BİLSEM öğrencilerinin sosyo-ekonomik arka planlarının ve yükseköğretime geçişlerinin yıllara göre değişimini incelemektir.
T15	Koç, 2015	İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli öğrencilerin iletişim becerilerini saptamak ve duygu-düşüncelerini paylaşma durumları hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır.
T16	Çınar & Çınar, 2024	Özel yetenekli çocukların ebeveynlerine yönelik "Sosyal Duygusal Gelişimi Destekleme Aile Eğitim Programı'nın etkililiğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.
T17	Yılmaz & Fırat Durdukoca, 2024	Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumları ile ebeveynlik mükemmeliyetçiliği düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir.
T18	Yılmaz & Yıldız, 2024	Özel yetenek tanısı alan ve almayan ortaokul öğrencilerinin sosyal katılım becerileri ile iyi vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.
T19	Çetin, 2024	BİLSEM'e kayıtlı 8. sınıf öğrencilerinin BİLSEM'e devamlılık/devamsızlık durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Amaçların içeriklerine göre yapılan Tablo 1'de çalışmaların büyük bir bölümünün sosyal beceri, sosyal-duygusal alan ve sosyal uyumla ilişkili psikososyal değişkenler etrafında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu grupta sosyal beceri ölçeği geliştirme (T2), sosyal uyum/psikolojik sağlamlılığın öz yeterlik ve sosyal destek gibi değişkenlerle ilişkisi ve yordanması (T3, T4), sosyal beceri-dijital bağımlılık ilişkisi (T5), sosyal-duygusal becerilerle arkadaşlık niteliği ve yalnızlık arasındaki ilişkiler (T10), sosyal beceri eğitimlerinin etkisini inceleyen müdahale çalışmaları (T11-T12), iletişim becerileri ve duygu, düşünce paylaşımını ortaya koyan betimsel amaç (T15) ile sosyal katılım, iyi vatandaşlık ilişkisine odaklanan çalışma (T18) yer almaktadır. Çalışma amaçları diğer bir kısmını aile, ebeveyn ve sosyo-ekonomik odaklı amaçların geldiği belirlenmiştir. Ebeveynlerin BİLSEM sürecinde yaşadığı güçlükler (T1), veli görüşleri (T13), kültürel, sosyal, ekonomik sermaye ve ebeveyn desteği ile BİLSEM'e yerleşme (T14), aile eğitim programı etkililiği (T16) ve ebeveyn yaşam doyumu- ebeveyn mükemmeliyetçiliği (T17) yer almaktadır. Amaçlara bakıldığında diğer grubu BİLSEM süreci/deneyimi ve katılım odağı oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersine yönelik metaforik algılar (T7), BİLSEM'in sosyal duygusal sorunların çözümüne etkisi (T9) ve devamlılık/devamsızlık durumlarına ilişkin görüşleri (T19) bu grupta yer almaktadır. Görsel okuma becerilerindeki farklılıklar (T6) ve tarihsel düşünme becerisi (T8) nin oluşturduğu beceri temelli amaçlar grubunun daha sınırlı kaldığı görülmüştür.

Literatürde amaçların çoğunlukla düzey belirleme ile yordama çizgisinde yoğunlaştığı, buna karşılık müdahale odaklı çalışmaların görece daha az sayıda kaldığını göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin yalnızca bilişsel açıdan değil aynı zamanda psikososyal açıdan da desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Ebeveyn ve öğretmen boyutunu merkeze alarak aile eğitimi, ebeveynlik tutumları, yaşam doyumu ve öğretmen görüşleri üzerine odaklanmıştır. Bu bulgu üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesinde

öğrenci-öğretmen-okul-ailenin yer aldığı çok aktörlü bir yaklaşımın esas alındığını göstermektedir.

Tablo 2. İncelenen Çalışmaların Çalışma Grupları

Kod	Çalışma (Yazar/Yıl)	Çalışma Grubu (N)
T1	Çamdeviren, 2014	Çocukları Sakarya Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 108 veli.
T2	Karataş & Tagay, 2020	Türkiye genelinde çeşitli BİLSEM'lerde eğitim gören özel/üstün tanısı almış 626 gönüllü ortaokul öğrencileri.
T3	İnce, 2023	İstanbul'daki (Üsküdar, Kadıköy, Ataşehir ve Beşiktaş) BİLSEM'lere giden 386 özel yetenekli ortaokul öğrencisi.
T4	Yıldırım & Kılıçaslan Çelikkol, 2024	Batı Marmara bölgesindeki (Edirne, Çanakkale, Tekirdağ ve Kırklareli) altı farklı BİLSEM 'de öğrenim gören 232 üstün yetenekli ortaokul öğrencisi.
T5	Coşar vd., 2024	İzmir ili merkez ilçelerinde bulunan BİLSEM'lerde devam eden 9-12 yaş aralığındaki 158 üstün yetenekli öğrenci.
T6	Güzelküçük & Yıldız-Atam, 2025	Konya ve Kırşehir'deki okullarda öğrenim gören 106 BİLSEM öğrencisi (özel yetenekli) ve 143 BİLSEM' de kaydı bulunmayan 249 diğer öğrenci.
T7	Bolat, 2020	BİLSEM 'de bireysel yetenekleri fark ettirici programa devam eden ve 5. sınıf olan 40 üstün zekalı ve yetenekli öğrenci.
T8	Turan-Korkutata & Korkutata, 2024	İstanbul Bilssem' e devam eden 127 gönüllü 5-8. Sınıf öğrencisi.
T9	Kayışlı, 2025	Bursa ilinin üç merkez ilçesinde (Osmangazi, Nilüfer, Yıldırım) yer alan ilkokullardaki toplam 53 katılımcı (16 sınıf öğretmeni, 11 BİLSEM öğretmeni, 13 aile, 10 okul rehber öğretmeni, 3 BİLSEM rehber öğretmeni).
T10	Sevgili-Koçak & Kan, 2019	Aydın ilinde bulunan BİLSEM' lere devam eden 3. ve 4. sınıf düzeyinden rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen 174 özel yetenekli öğrenci.
T11	Yıldız, 2021	Konya Bilim ve Sanat Merkezine devam eden ve 3 gruba oluşturan 20 öğrenci.
T12	Kabasakal & Çelik, 2010	İzmir ilindeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 4. ve 5. sınıflardan 38 öğrenci.
T13	Çetin & Çetin, 2024)	Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki Bilim ve Sanat Merkezide eğitim gören çocukların gönüllü ve istekli 27 veli.
T14	Çiftçi, 2023	İki farklı katılımcı grupla oluşturulmuştur. 489 ilkokul öğrencisi ve ebeveyni (BİLSEM öğrencilerinin yoğun olduğu ilkokullardan) ile BİLSEM'e devam eden 1,257 öğrenci ve 74

		mezun.
T15	Koç, 2015	İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden, 5. sınıf ile 11. Sınıflardan oluşan 30 kız, 30 erkek toplam 60 öğrenci.
T16	Çınar & Çınar, 2024	Beşiktaş BİLSEM ve Eskişehir Emine-Emir Şahbaz BİLSEM'e devam eden öğrencilerin 20 ebeveyn.
T17	Yılmaz & Fırat Durdukoca, 2024	Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı BİLSEM'lerde eğitim gören çocuğa sahip ebeveynler.
T18	Yılmaz & Yıldız, 2024	136 özel yetenek tanısı almayan öğrenci ve BİLSEM'lerde eğitim gören ortaokul düzeyinde 138 özel yetenekli öğrenci.
T19	Çetin, 2024	2023-2024 eğitim-öğretim yılında BİLSEM'e kayıtlı 8.sınıf. 62 öğrenci.

Tablo 2'ye göre incelenen çalışmaların büyük bir çoğunluğunun BİLSEM'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir (T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T10, T11, T15, T18, T19). Örneklem grubunu ortaokul düzeyindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmaların sosyal beceri açısından özellikle geç çocukluk ve erken ergenlik döneminde yoğunlaşmaktadır. Çalışmanın diğer bir kısmını ebeveynler ve öğretmenlerin dahil edilmiştir (T1, T9, T13, T14, T16, T17). Bu durum yapılan çalışmalarda yalnızca üstün yetenekli öğrencilerin raporlarına değil aynı zamanda ebeveyn ve öğretmen bakış açılarına da yer verildiğini göstermektedir. Özellikle BİLSEM'e kabul süreci, devamlılık, yaşanan sorunlar ve sosyal- duygusal destek mekanizmaları gibi konuların ebeveyn ve öğretmen gözüyle tartışılması çok boyutlu değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Tablo 3. İncelenen Çalışmaların Araştırma Desenleri ve Modelleri

Kod	Çalışma (Yazar/Yıl)	Araştırma Deseni ve Modeli
T1	Çamdeviren, 2014	Nitel Araştırma (İçerik Analizi)
T2	Karataş, & Tagay, 2020	Nicel Araştırma (Betimsel Tarama Modeli ve Ölçek Geliştirme)
T3	İnce, 2023	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)
T4	Yıldırım, & Kılıçaslan-Çelikkol, 2024	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)
T5	Coşar vd., 2024	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)
T6	Güzelküçük & Yıldız-Atam, 2025	Nicel Araştırma (Tarama Modeli)
T7	Bolat, H. (2020)	Nitel Araştırma (Olgu Bilim/Fenomenoloji Deseni)
T8	Turan-Korkutata & Korkutata, 2024	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama)
T9	Kayışlı, 2025	Nitel Araştırma (Durum Çalışması)

T10	Sevgili-Koçak & Kan, 2019	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)
T11	Yıldız, 2021	Karma Yöntem (Eylem Araştırması)
T12	Kabasakal, Z. & Çelik, 2010	Nicel Araştırma (Kontrol Gruplu Ön Test-Son Test Deneysel Modeli)
T13	Çetin & Çetin, 2024	Nitel Araştırma (Durum Çalışması)
T14	Çiftçi, 2023	Nicel Araştırma (Nedensel Karşılaştırma Modeli)
T15	Koç, 2015	Nitel Araştırma (İçerik Analizi)
T16	Çınar & Çınar, 2024	Nicel Araştırma (Tek Gruplu Son Test Deneysel Desen)
T17	Yılmaz & Fırat-Durdukoca, 2024	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)
T18	Çetin, 2024	Nitel Araştırma (İçerik Analizi)
T19	Yılmaz & Yıldız, 2024	Nicel Araştırma (İlişkisel Tarama Modeli)

Tablo 3'te incelenen çalışmaların önemli bir bölümünün nicel araştırma deseni olduğu özellikle betimsel ve ilişkisel tarama modelleri ile yürütülmüştür. (T2, T3, T4, T5, T6, T8, T10, T17, T19). Bu durum BİLSEM öğrencilerinin başta sosyal beceri olmak üzere sosyal uyum, psikolojik sağlamlılık, narsisizm, sosyal katılım açısından geniş örneklemeler üzerinden ölçülmesine ve değişkenler açısından istatistiksel olarak test edilmesine test edilmesine ağırlık verildiğini göstermektedir. Nitel desenlerle yürütülen çalışmalarda (T1, T7, T9, T12, T13, T15, T18) durum çalışması, olgu bilim, içerik analizi temelli olarak yürütülmüştür. Bu çalışmalar özellikle metafor, algı, deneyim, BİLSEM'e ilişkin görüşler ve ebeveyn/öğretmen bakış açılarını derinlemesine inceleyerek, nicel bulguların arka planını ortaya koymaktadır. Nitel çalışmaların varlığı, alanda öğrencilerin ve paydaşların yaşantılarını anlamaya yönelik fenomenolojik bir ilginin de bulunduğunu göstermektedir. Karma yöntem ve deneysel desenin kullanıldığı çalışma özellikle sosyal beceri eğitimi programlarının etkililiğini test etmeye yöneliktir (T11). Bu desenler aracılığıyla sosyal beceri eğitimi ve aile eğitim programlarının ön test- son test karşılaştırılmaları yapılmıştır. Öğrencilerin sosyal becerilerine katkı sağlayıp sağlamadığı deneysel düzeyde sınanmıştır.

Tablo 4. İncelenen Çalışmaların Veri Analizi Yöntemleri

Kod	Çalışma (Yazar/Yıl)	Kullanılan Temel Veri Analizi Yöntemi
T1	Çamdeviren, 2014	İçerik Analizi (Nitel verilerin temalar, kategoriler ve frekanslar halinde özetlenmesi ve yorumlanması).
T2	Karataş & Tagay, 2020	Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), Cronbach Alpha.
T3	İnce, 2023	Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis H Testi, Regresyon Analizi ve Betimsel İstatistikler.

T4	Yıldırım & Kılıçaslan-Çelikkol, 2024	Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı, Mann-Whitney U. Kruskal Wallis-H testleri
T5	Coşar vd., 2024	Betimsel İstatistikler, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve Spearman Korelasyon Testleri.
T6	Güzelküçük & Yıldız Atam, 2025	SPPS 26, T testi, ANOVA
T7	Bolat, 2020	İçerik Analizi (Metaforlardan kod, kategori ve temalara ulaşma).
T8	Turan-Korkutata & Korkutata, 2024	IBM SPSS24 ile analiz edilmiştir. Cronbach Alpha, ANOVA, LSD testi
T9	Kayışlı, 2025	İçerik Analizi (Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin temalara ayrılması).
T10	Sevgili-Koçak, & Kan, 2019	Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği ve Bağımsız Gruplar İçin t Testi Analizi.
T11	Yıldız, 2021	Betimsel Analiz (Nitel veriler için); Nicel veriler için Mann Whitney-U testi, Kruskal-Wallis H Analizi, Wilcoxon testi ve Tanımlayıcı İstatistikler.
T12	Kabasakal & Çelik, 2010	Tek Faktör Üzerinde Tekrarlanan İki Faktörlü Varyans Analizi.
T13	Çetin& Çetin, 2024	İçerik Analizi (Nitel görüşme formlarından elde edilen veriler)
T14	Çiftçi, 2023	Betimsel İstatistikler, t-testi, ANOVA, Ki-kare Analizi, Korelasyon Analizi, Lojistik Regresyon Analizi (İkili ve çok değişkenli), Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA).
T15	Koç, İ. (2015)	İçerik Analizi (Açık uçlu sorulara verilen cevapların temalar ve alt temalar altında gruplandırılması).
T16	Çınar, & Çınar, 2024	Betimsel Analiz (Eğitim programının sonuçlarını değerlendirmek için).
T17	Yılmaz & Fırat Durdukoca, 2024	Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu analizi, Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi.
T18	Çetin, 2024	İçerik Analizi (Yarı yapılandırılmış görüşme)
T19	Yılmaz, S. B. & Yıldız, A. (2024)	Bağımsız Örneklem t-Testi ve Regresyon Analizi.

Tablo 4'te incelenen çalışmalarda kullanılan veri analiz yöntemlerinin oldukça çeşitlendirilmiş olduğu görülmektedir. Nicel çalışmalarda betimsel istatistikler, t-testi, ANOVA, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H gibi karşılaştırılmalı testler yaygın biçimde kullanılmıştır (T3, T4, T5, T6, T10, T12, T14, T19). Bu durum araştırmalarda hem grup karşılaştırmasına hem de değişkenler arası fark analizlerine yoğun bir şekilde yer verildiğini ortaya koymaktadır.

Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (AFA-DFA) ve güvenilirlik analizlerinin (Cronbach Alfa) kullanılması, regresyon analizi sosyal beceriye ilişkin ölçme araçlarının bilimsel ölçütlere göre geliştirilmeye çalışıldığını ve nedensel çıkarımlar için önemli ipuçları sunmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Alan yazında, özel yeteneğin sosyal ve duygusal uyumu kolaylaştırdığına işaret eden çalışmalar olduğu gibi, aşırı duyarlılık, mükemmeliyetçilik, akran ilişkilerinde zorlanma, yalnızlık ve akran zorbalığına maruz kalma gibi riskleri artırdığına vurgu yapan çalışmalar da bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında literatür taraması incelendiğinde sosyal beceri açısından programların, ölçek çalışmalarının genel anlamda olumlu etkiler oluşturduğu görülmüştür. Geliştirilen sosyal beceri ölçeklerinin geçerli ve güvenilir olduğu, uygulanan sosyal beceri eğitim programlarının üstün yetenekli öğrencilerin sosyal beceri puanlarını, okula uyumlarını ve akranları ile sosyal davranışlarını anlamlı düzeyde artırdığı sonucuna varılmıştır (Kabasakal & Çelik, 2010; Karataş & Tagay, 2020 Yıldız, 2021; Yılmaz & Yıldız, 2024). Bu bulgular BİLSEM bağlamında yapılandırılmış sosyal beceri eğitimlerinin, üstün yetenekli öğrencilerin sosyal, duygusal gelişimlerine olumlu bir katkı sağladığını göstermektedir. Öz yeterlilik, sosyal destek, psikolojik sağlamlılık, sosyal-duygusal beceri algısı ve arkadaşlık niteliği gibi değişkenler arasında güçlü ve pozitif ilişkilerin olduğu görülmüştür. Sosyal-duygusal beceri algısı yüksek olan öğrencilerin daha nitelikli arkadaşlık ilişkilerine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgular sosyal beceri ve uyumun yalnızca bireysel düzeyde değil aynı zamanda öğrencilerin aile, arkadaş ve okul çevrelerinden aldıkları desteğe ve psikolojik kaynaklara bağlı olduğunu ortaya koymuştur (İnce, 2023; Sevgili Koçak, & Kan, 2019; Yıldırım & Kılıçaslan Çelikkol, 2024). Öte yandan araştırma kapsamında kullanılan çalışmaların bazılarında BİLSEM’lerde eğitim alan öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma, sosyal duygusal sorunların çözümünde BİLSEM’lerin yetersiz kalması, dijital oyun ve bağımlılıklarının yüksek olması, BİLSEM kurumlarının ders saatleri ve kurumsal işleyişe ilişkin sorunlar bildirmesi BİLSEM’lerin yapısal anlamda geliştirilmesi gereken yönleri olduğunu göstermektedir (Coşar vd. 2024; Çamdeviren, 2014; Çetin & Çetin, 2024; Kayışlı, 2025). Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkıldığında incelenen literatür araştırmasında BİLSEM’lere devam eden üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri düzeylerinin görece yüksek ancak dijital bağımlılık, akran zorbalığı, zaman yönetimi ve kuramsal koşullar gibi risk faktörleriyle gölgelenebildiği görülmektedir.

BİLSEM ve okul ortamlarında sosyal beceriyi yalnızca “davranış düzeltme” hedefiyle değil akran ilişkilerini güçlendirme, duygu düzenleme, kendini ifade etme, perspektif alma, çatışma çözme ve sosyal problem çözme gibi boyutlarıyla ele alan yapılandırılmış programlarla yürütülebilir. Programın sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmaması, rehberlik desteği ve öğretmen gözlemiyle izlenmesi ayrıca akran etkileşimini arttıran güvenli ve kapsayıcı öğrenme iklimiyle desteklenmesi sosyal izolasyon ve anlaşılama riskini azaltmada önemli rol oynayabilir (Yıldırım & Kılıçaslan-Çelikkol, 2024).

Ayrıca politika düzeyinde sosyal beceri ve psikososyal destek bileşenlerinin BİLSEM’lerde ve okullarda kurumsal bir standart haline getirilmesi, aile eğitimi programlarının sürekliliğini sağlayacak çerçevelerin oluşturulması, öğretmenlere sosyal-duygusal öğrenme ve kapsayıcı sınıf iklimi geliştirme konusunda sistematik mesleki gelişim fırsatları sunulması, okul iklimi güçlendiren akran kabulünü arttıran uygulamalar, dışlanma ile mücadele gibi koruyucu, önleyici düzenlemelerin yaygınlaşması gerekmektedir Son olarak

araştırma düzeyinde bu çok paydaşlı yaklaşımın hangi bileşenlerinin daha etkili olduğunu ortaya koymak için müdahale programlarının etkililiği deneysel-yarı deneysel çalışmalarla test edilebilir. Ayrıca öğrencilerin bireysel özellikleri, aile tutumları, öğretmen destekleyici davranışlar ve okul-BİLSEM bağlamı değişkenleri ele alan yani öğrenci-aile-öğretmen-okul ve BİLSEM değişkenlerini birlikte ele alan ekolojik modellerle bir yaklaşımla planlanması sonucuna varılabilir. (Bacanlı, 2012; Yıldırım & Kılıçaslan-Çelikkol, 2024).

KAYNAKÇA/REFERENCES

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi*, (2), 58-83.

Atalay, Z. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersinde uygulanabilecek öğretim stratejileri. *HAYEF Journal of Education*, 11(2), 339-358.

Atmaca, F., & Tan, S. (2022). IQ: Nedir? Ne değildir? *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 99-105. <https://doi.org/10.5152/AUJKKEF.2022.997454>

Bolat, H. (2020). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin bilim ve sanat merkezindeki ve okuldaki sosyal bilgiler dersine yönelik metaforik algıları. *Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University*, 8(11), 1135-1144. <https://doi.org/10.18506/anemon.647705>

Coşar, M. Ç., Arslan Ağ, G., Bilir, M., & Kara, G. (2024). Bilim ve sanat merkezine devam eden öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ile dijital bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 2(2). <https://doi.org/10.5281/zenodo.10719498>

Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve Sanat Merkezine (Bilsem) Devam Eden Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler (Sakarya İli Örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

Çavuşoğlu, M., & Semerci, N. (2015). Anne babaların BİLSEM'e devam eden özel yetenekli çocuklarına ilişkin görüşleri (Bartın ili örneği). *Bartın University Journal of Faculty of Education*, (325–335). Bartın Üniversitesi. <https://dergipark.org.tr/en/pub/buefad/issue/3817/51362>

Çetin, K. A. & Çetin, N. (2024). Özel yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin veli görüşleri. *Ulusal Eğitim ve İnsan Dergisi*. 1(1), 01-19.

Çetin, Ü. (2024). 8. Sınıf Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin devamsızlıklarının nedenleri. IX. Ulusal üstün yeteneklilerin eğitimi kongresi tam metin kitabı. 26-27.

Çınar, S., & Çınar, B. (2024). Özel yetenekli çocukların ebeveynlerine yönelik “sosyal duygusal gelişimi destekleme aile eğitimi programı”nın etkililiğinin değerlendirilmesi. *ÜYEK 2024 (9. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi)*.

Çiftçi, Ş. S. (2023). *Sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeler ile ebeveyn desteğinin öğrencilerin BİLSEM'e yerleşmelerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.

Eşsizioğlu, G. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin üstün zihin düzeyindeki öğrencilerin erişilerine, yaratıcı ve eleştirel düşünme düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* (1), 1-9.

Ilkım, M., Kalaycı, M. C. K., Güleroğlu, F., & Gündoğdu, C. (2018). Down sendromlu çocuklarda sportif etkinliklere katılma durumuna göre sosyal uyum ve beceri düzeyinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 162-172.

İnce, Ö. (2023). *Özel Yeteneklilerde Sosyal Uyumun Yordayıcısı Olarak Öz-Yeterlik ve Sosyal Destek*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi.

Kabasakal, Z., & Çelik, N. (2010). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online*, 1, 203-212. <https://dergipark.org.tr/pub/ilkonline/issue/8596/106963>

Karaburçak, S., & Tatar, V. (2024). Özel yetenekli öğrencilere uygulanan temel yetenekler testi(TYT) 6/8' in sonuçlarının incelenmesi. *ÜYEK 2024 (9. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi)*.

Karataş, Z., & Tagay, Ö. (2020). Özel/üstün yetenekli ortaokula devam eden ön ergenler için sosyal beceri ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 367-392. <https://doi.org/10.9779/pauefd.746428>

Kayışlı, E. (2025). *Bilim ve sanat merkezlerinin özel yetenekli öğrencilerin okulda karşılaştıkları sosyal-duygusal sorunların çözümüne katkısı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Kılıç, F. (2023). Zekâ etiketine sahip BİLSEM öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *IX. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitim Kongresi*, 455-457.

Koç, İ. (2015). Bilim ve sanat merkezine devam eden özel yetenekli öğrencilerin iletişim becerileriyle ilgili görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırma Dergisi*, 1(3), 39-53.

Kurnaz, A. (2025). Üstün yetenekli öğrencilere okuma becerilerinin kazandırılması açısından Türkçe öğretim programı ve BİLSEM modülünün incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 14(1), 250-262. Doi: <https://doi.org/10.30703/cije.1619546>

Sevgili Koçak, S., & Kan, A. (2019). Sosyal duygusal beceri, arkadaşlık niteliği ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi: özel yetenekli öğrenciler üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 14(7), 3939-3952. Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.38831>

Taşkesen, F., Güdek, M., & Kılınç, İ. (2024). Özel yetenekli ve tipik gelişim gösteren çocukların dinlenme konusundaki görüşlerinin karşılaştırılması. *IX. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, ss. 404, 406

Uçak Çıracı, P. & Acar, E. (2024). BİLSEM' de akran zorbalığı hakkında öğretmen görüşleri. *SAJ Okul Yönetimi – School Administration Journal*, 4(1), 25-34.

Ülger, B. B., & Irving, K. E. (2019). The effect of science lesson modules on gifted students: The CGA case. *Journal of Science, Mathematics, Entrepreneurship and Technology Education*, 2(1).

Yıldırım, Ö., & Kılıçaslan-Çelikkol, A. (2024). Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlık, özyeterlik ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 25(2), 127-140. Doi: <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1195044>

Yıldız, N. (2021). Özel yetenekli öğrencilerin sosyal becerilerinin dil etkinlikleriyle geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya.

Yılmaz, S. B., & Fırat-Durdukoca, Ş. (2024). Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumları ve ebeveynlik mükemmeliyetçiliği düzeylerinin incelenmesi. *Ix. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi Bildiri Kitapçığı*. ss.104-106.

Extended Summary

Purpose

This makes social skills training and socio-emotional support mechanisms critical for gifted students. In Turkey, the primary institutional structure where gifted students receive supplementary education in addition to formal education is the Science and Art Centers (BİLSEM) affiliated with the Ministry of National Education. Science and Art Centers (BİLSEM) offer enriched and differentiated programs tailored to students' interests and talents; in addition to cognitive development, efforts are also made to support social and emotional development (MEB, 2022).

Method

This study utilized document analysis, a qualitative research approach. Document analysis is the systematic analysis of documents created within a specific time period or produced in different periods related to the topic under consideration. This study aims to systematically examine written materials on the subject and identify themes, categories, and trends (Yıldırım & Şimşek, 2018). The study focuses on and examines research in the areas of social skills, social-emotional development, social adaptation, and guidance services at Science and Art Centers (BİLSEM).

Results, Conclusion and implications

A review of the literature examined within the scope of this study revealed that the programs and scale studies generally had positive effects in terms of social skills. It was concluded that the developed social skills scales were valid and reliable, and that the implemented social skills training programs significantly increased the social skills scores, school adjustment, and social behaviors with peers of gifted students (Karataş & Tagay, 2020; Yıldız, 2021; Kabasakal & Çelik, 2010, Yılmaz & Yıldız, 2024). These findings demonstrate that structured social skills training within the context of BİLSEM (Science and Art Centers for Gifted Students) positively contributes to the social and emotional development of gifted students. Strong and positive relationships were found between variables such as self-efficacy, social support, psychological resilience, perception of social-emotional skills, and the quality of friendships. It was concluded that students with a high perception of social-emotional skills have higher quality friendships. These findings reveal that social skills and adaptation depend not only on the individual level but also on the support and psychological resources students receive from their family, friends, and school environment (İnce, 2023; Yıldırım & Kılıçaslan Çelikkol, 2024; Sevgili Koçak, & Kan, 2019). On the other hand, some of the studies used in the research indicate that BİLSEM centers have aspects that need structural improvement, such as students receiving education in BİLSEM centers being exposed to peer bullying, BİLSEM centers being inadequate in solving socio-emotional problems, high rates of digital game use and addiction, and problems reported regarding class hours and institutional functioning of BİLSEM institutions (Çamdeviren, 2014; Coşar et al. 2024; Kayışlı, 2025; Çetin & Çetin, 2024). Based on the results of this study and the literature review, it is seen that gifted students attending BİLSEM (Science and Art Centers for Gifted Students) have relatively high levels of social skills, but these can be overshadowed by risk factors such as digital addiction, peer bullying, time management, and theoretical conditions.

High cognitive abilities in gifted students alone cannot ensure social and emotional adjustment (Bacanlı, 2012). This situation makes students vulnerable to social isolation and misunderstanding (Yıldırım & Kılıçaslan Çelikkol, 2024). Family education programs and supportive school environments can be said to have significant potential in reducing these

risks. With this holistic perspective, it can be concluded that social skills programs should be planned with an ecological approach that includes students, families, teachers, schools, and BILSEM (Science and Art Centers for Gifted Students) institutions.